

Stichting Behoud Monumenten

Markt 9, 4931 BR Geertruidenberg,
0162-511833

**RESTAURATIE
OPLEIDINGSPROJECTEN**

Leren met je handen – Het nieuwe ambacht

ROP werkt!

Werkplan 2020

Stichting ROP Nederland

Inhoudsopgave

- 1. Inleiding**
- 2. Doelstellingen, taken en structuur ROP**
- 3. Situatieschets vakmanschapsopleidingen in Nederland**
- 4. Kernactiviteiten ROP-Nederland in 2020**
- 5. Resultaatdoelstellingen kernactiviteiten ROP-Nederland in 2020**
- 6. Begroting ROP-Nederland**

1. Inleiding

In 2018 werd door het bestuur van ROP Nederland, vooral op aangegeven van de ROP-regio's, besloten de werkwijze, koers en structuur van ROP bij te stellen. Daartoe werd een nieuw visiedocument en een position paper opgesteld. Nog meer dan voorheen werd het werken in de regio centraal gesteld. Daar ligt immers de kracht van ROP, namelijk als makelaar en verbinder tussen de leerlingen en de verschillende stakeholders die actief zijn op het gebied van vakmanschaps-opleidingen en vakmanschapsbevordering.

Een andere verandering was de omzetting van Vereniging ROP Nederland naar een stichtingsvorm. Dit om de besluitvaardigheid van de organisatie te vergroten en om meer daadkracht te kunnen ontwikkelen. Ondertussen tikkert ROP letterlijk en figuurlijk aan de weg. De vijf ROP-regio's leggen hierbij elk hun eigen accenten.

ROP Oost / Stichting RIBO is enkele jaren geleden samen met het ROC van Twente de opleiding 'Technicus Hout en Restauratie' gestart. Een groot succes! Met ingang van het schooljaar 2019 -2020 telt deze opleiding 50 leerlingen. Meer dan 100 bedrijven werken mee aan de uitvoering van deze opleiding door onder meer het aanbieden van stageplekken.

ROP Noord-Nederland en Vereniging Restauratie Noord (VRN) hebben het initiatief genomen tot de oprichting van de Coöperatie Restauratie Noord, die in mei 2019 formeel is opgericht. Daarmee is een stevig fundament gelegd voor vakmanschapsbevordering en vakmanschapsopleidingen in de drie noordelijke provincies. Inmiddels telt de coöperatie al ruim 20 leden, waarbij de Vereniging Restauratie Noord met 36 aangesloten bouw- en restauratiebedrijven als één lid wordt geteld.

ROP MiddenWest is druk doende om het vakmanschap te promoten door leerlingen kennis te laten maken met aansprekende restauratieprojecten, zoals de Domtoren in Utrecht. Daarnaast wordt het keuzedeel 'Basis Restauratie Timmeren / Metselen' actief bij ROC's onder de aandacht gebracht... en met resultaat.

Ook ROP ZuidWest heeft in samenwerking met ROC Scalda veel werk gemaakt van de module 'Basis Restauratie Timmeren / Metselen'. Ruim 20 personen hebben die afgerond. Verder zijn er vele promotionele activiteiten ontwikkeld, zoals – in samenwerking met de provincie Zuid-Holland – het vervaardigen van een drietal promotiefilms.

Samen met BouwSchool Breda, NCE en Brabantse restauratiebedrijven is door ROP-Zuid werk gemaakt van de restauratieopleiding niveau 4. Met grote tevredenheid kan hierop worden teruggekeken: 16 personen, afkomstig van 9 bedrijven, hebben hun diploma behaald. In Limburg wordt vooral ingezet op de instroom van personen met een afstand tot de arbeidsmarkt, waaronder met name ook statushouders, in het restauratievakgebied.

ROP wil het komende jaar de ingeslagen weg graag vervolgen. *ROP werkt!*, dat hebben we laten zien... en dat willen we blijven doen. De aanbeveling van het Interprovinciaal Overleg (IPO) aan de minister van OCW om de ROP's te blijven ondersteunen (december 2017) verwijst naar de betekenis van ROP. Het is onze ambitie om in 2020 onze activiteiten verder te verbreden, waarbij we nadrukkelijk ook oog hebben voor innovatie binnen het restauratievakgebied.

Geertruidenberg, 11 november 2019

Harrie Maas, bestuurlijk coördinator ROP Nederland

2. Doelstellingen, taken en structuur ROP

Voor de instandhouding van ons erfgoed zijn vakmensen nodig die met kennis van zaken de noodzakelijke werkzaamheden kunnen uitvoeren. Zonder de inzet van vakbekwame mensen lopen monumenten gevaar. Het is helaas maar al te vaak voorgekomen dat door een onbekwame en ondeskundige uitvoering van werkzaamheden schade is toegebracht aan monumenten. Dat betekent dan ook dat (subsidie)gelden niet doelmatig en efficiënt zijn besteed. Om dat te voorkomen zijn vanuit de bouwsector, het ministerie van OCW en de provinciale overheden de Restauratie Opleidingsprojecten (ROP) ontstaan.

Doelstellingen

De noodzaak van ROP is nog steeds onverminderd groot. Doordat de ROC's in augustus 2016 stopten met de restauratieopleiding niveau 3, is die noodzaak alleen maar groter geworden. De sterke economische groei van de laatste jaren heeft nog meer arbeidspotentieel weggetrokken. Het minder goede imago van de bouwsector speelt hier echt parten. Het gevolg is dat de instroom en doorstroming van leerlingen in het restauratievakgebied nog meer onder druk zijn gekomen.

Het belang van vakmanschapsbevordering in de restauratie- en herbestemmingssector wordt breed onderschreven, zoals in de nieuwe beleidsnota van het ministerie van OCW "*Erfgoed telt. De betekenis van erfgoed voor de samenleving*". De waarde van vakmanschap voor de instandhouding van erfgoed wordt daarin onderstreept. Om de zorgelijke situatie te verbeteren worden extra inspanningen in het vooruitzicht gesteld.

Vanuit deze maatschappelijke opgave zijn de volgende doelstellingen voor ROP geformuleerd:

- a) het op peil houden van het aantal vaklieden in de restauratie, waaronder timmerlieden, metselaars, dakdekkers, schilders en andere gespecialiseerde beroepen, ten behoeve van het herstel en de instandhouding van monumentale gebouwen in Nederland;
- b) het behouden, ontwikkelen, stimuleren en mede uitvoeren van opleidingen in de restauratie om daarmee het vakmanschap in de restauratiesector te behouden en de kwaliteit van de vaklieden te versterken;
- c) het op elkaar afstemmen van vraag en aanbod binnen het restauratievakgebied;
- d) het initiëren, ontwikkelen en in stand houden van een landelijk netwerk gericht op:
 - het bevorderen van leer-werkplekken in de restauratie- en herbestemmingssector;
 - het bevorderen van de instroom en doorstroming van restauratieleerlingen;
 - een kwalitatieve uitvoering van restauratie- en herbestemmingsprojecten door gekwalificeerde bedrijven met inzet van gekwalificeerde leermeesters;
- e) het uitwisselen van kennis en kunde op het gebied van de restauratieopleidingen;
- f) het verrichten en bevorderen van alle verdere activiteiten, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

Taken

Om invulling te geven aan bovengenoemde doelstellingen zijn voor 2020 de volgende taken c.q. kernactiviteiten geformuleerd:

- 1 het verbeteren van de infrastructuur voor restauratievakmanschap;
- 2 het realiseren van leer-werkplekken in de restauratie gericht op een zo groot mogelijke instroom van leerlingen, zij-instromers en personen met een afstand tot de arbeidsmarkt inclusief statushouders;
- 3 het vergroten van de belangstelling en waardering voor het vakmanschap in de restauratiesector; promotie van vakmanschapsopleidingen;
- 4 het bevorderen van de instroom van restauratieleerlingen;
- 5 het bevorderen van het gebruik van innovatieve technieken binnen vakmanschapsopleidingen; het bevorderen van product vernieuwing binnen het ambachtelijk werk.

Voorlichtingsstand ROP Noord-Nederland samen met VRN en SCR

Structuur

ROP Nederland is een stichting, waarin de vijf regionale ROP's zijn vertegenwoordigd. Die vijf ROP-regio's zijn:

- ROP Noord-Nederland: Groningen, Fryslân en Drenthe
- ROP Oost / RIBO: Overijssel en Flevoland
- ROP Midden West: Utrecht en Noord-Holland
- ROP Zuid West: Zuid-Holland en Zeeland
- ROP Zuid / Stichting Behoud Monumenten Brabant: Noord-Brabant en Limburg.

De regionale ROP's zijn op verschillende wijze georganiseerd. Soms zijn ze ingebed in een grotere organisatie, die verschillende werkzaamheden uitvoert. Zo wordt ROP-Zuid aangestuurd vanuit Stichting Behoud Monumenten Brabant. Deze organisatie was de afgelopen drie jaren ook de projectverantwoordelijke van het Interregproject Revivak (Revival vakmanschap). ROP Oost valt onder de stichting RIBO (Scholing, Restauratie en

Innovatie in de bouw in Overijssel). ROP Noord-Nederland, ROP MiddenWest en ROP ZuidWest zijn zelfstandige stichtingen.

In de provincie Gelderland is geen ROP-organisatie. De provincie heeft hier een eigen structuur opgezet, het Gelders Restauratiecentrum. In beperkte mate ontwikkelt ROP in Gelderland evenwel ook enige activiteiten. Bijvoorbeeld als een Brabants restauratiebedrijf met Brabantse leerlingen daar restauratiewerkzaamheden uitvoert, dan wordt getracht er een leer-werkplek van te maken. ROP is dus in het hele land actief!

Landelijk ROP-coördinatorenoverleg

Al zijn de vijf ROP-regio's op verschillende wijze georganiseerd en leggen ze verschillende accenten, de taken – zoals hierboven geformuleerd – zijn gelijk. Meerdere keren per jaar vindt er gezamenlijk overleg plaats tussen ROP-coördinatoren van de verschillende regio's. Tijdens de vergaderingen wordt ingegaan op zaken waar de coördinatoren in hun dagelijkse activiteiten tegenaan lopen, alsook worden landelijke ontwikkelingen en knelpunten besproken. Doel van dit overleg is verder het uitwisselen van kennis, ervaringen en ideeën.

Bestuur Stichting ROP NL

Door het ministerie van OCW / RCE is aangegeven dat in plaats van vijf subsidieaanvragen van de vijf ROP-regio's men één subsidieaanvraag voor heel ROP wenst te ontvangen. De taken voor het komende jaar zijn vervolgens door het bestuur van ROP NL in gezamenlijkheid met de ROP-regio's geformuleerd.

Daarnaast vindt OCW het belangrijk dat er een landelijke uitstraling is van ROP, waarbij er een samenhang is tussen de activiteiten van de regio's. Op deze manier ontstaat er een krachtigere aanpak van de problematiek dan vanuit een ieder voor zich-benadering. Bovendien kan er zo gemakkelijker kruisbestuiving van ideeën en initiatieven ontstaan en kan men elkaar versterken.

Het bestuur van Stichting ROP NL wordt momenteel gevormd door:

- Terry van Ditmars (ROP ZuidWest), voorzitter
- Wim Raaphorst (ROP Zuid), secretaris
- Ab Meijerman (ROP Noord-Nederland), penningmeester
- Cas van Kamperdijk (ROP Oost), bestuurslid
- Timo Jansen (ROP MiddenWest)

Bestuurlijk secretaris van ROP NL is Harrie Maas.

4. Situatieschets vakmanschapsopleidingen in Nederland

Nederland beschikt over een veelheid aan cultureel erfgoed met een grote diversiteit aan monumenten en bouwstijlen. Erfgoed heeft een breed spectrum. Het onroerende erfgoed telt verschillende monumentencategorieën, waaronder boerderijen, kerken, kastelen, fabrieksgebouwen. Het is overigens veel meer dan alleen een verzameling van losse monumentale objecten. Het gaat ook om beschermde stads- en dorpsgezichten, cultuurhistorisch waardevolle structuren en landschapselementen, archeologie, roerend erfgoed als ook immaterieel erfgoed.

Het belang van erfgoed

Erfgoed vertegenwoordigt een grote maatschappelijke en economische waarde. Daar moet zuinig mee worden omgegaan. Erfgoed geeft identiteit aan een gemeenschap, het verbindt en het heeft ook een economisch belang.

1. Erfgoed geeft karakter

Monumenten, landschappen en historische gebouwen verbinden het verleden met het heden en onderscheiden dorpen en steden van andere plaatsen. Zij vertellen niet alleen het verhaal van een gemeente, maar vormen ook een onmisbare karakteristieke ruimtelijke kwaliteit. Met het oog op de Omgevingswet is het van groot belang om erfgoed, als kernkwaliteit van de fysieke leefomgeving, in stand te houden en waar mogelijk te versterken.

2. Erfgoed verbindt

Erfgoed vertegenwoordigt de identiteit van een gemeente en haar bevolking. Het maakt dat mensen zich thuis voelen. Inwoners voelen zich persoonlijk verbonden met specifieke gebouwen en verhalen. Als gemeenschap identificeert men zich met de eigen stad of dorp en haar verleden. Dit alleen al is een belangrijke reden om de herbestemming en doorontwikkeling van monumentale en karakteristieke gebouwen te stimuleren en te bevorderen.

3. Erfgoed vertegenwoordigt economische waarde

Onderzoek heeft aangetoond dat monumenten niet alleen een waarde verhogende invloed hebben op omliggende panden, maar ook dat erfgoed structureel geld kan opleveren. Elke geïnvesteerde euro in erfgoed heeft een multiplier effect. De aantrekkingskracht van erfgoed bevordert toerisme en recreatie, versterkt het vestigingsklimaat en draagt bij aan de vitaliteit van stad en platteland.

Instroom nieuwe vaklieden nodig

Voor de instandhouding van het erfgoed zijn vakmensen nodig, die met kennis van zaken de noodzakelijke werkzaamheden kunnen uitvoeren. Zonder vakbekwame mensen lopen monumenten feitelijk gevaar. Het is al te vaak voorgekomen dat door een onbekwame en ondeskundige uitvoering van werkzaamheden schade is toegebracht aan monumenten.

Er is een goede infrastructuur voor vakmanschap nodig om er voor te kunnen zorgen dat er een nieuwe aanwas van vaklieden komt. Daar schort het nu zeer aan. Zowel de instroom als doorstroming van restauratieleerlingen is minimaal. Het betreft hier het totale spectrum van

vaklieden: van restauratietimmerlui, -metselaars, -stukadoors, -schilders, -smeden, voegers, leidekkers, koperslagers, zinkbewerkers tot natuursteenbewerkers en andere specialistische kleine beroepsgroepen. Ook uit economisch oogpunt is het belangrijk dat er voldoende gekwalificeerde vaklieden zijn. Instandhouding en herbesteding van (cultuurhistorisch waardevol) erfgoed zijn belangrijke maatschappelijke opgaven, met name ook uit oogpunt van duurzaamheid. Daar hebben we vakbekwame mensen voor nodig.

Om de situatie te verbeteren zal er structureel anders moeten worden ingestoken. Duidelijk is immers dat het huidige reguliere onderwijsaanbod voor de restauratie-opleidingen tekort schiet. Er zullen echt nieuwe wegen moeten worden bewandeld, waarbij ook veel meer dan voorheen leerlingen in de praktijk – dus op het bouwproject zelf – worden opgeleid. Maar ook verbreding van de doelgroep is nodig. Zij-instromers, statushouders, mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en vrijwilligers kunnen prima een bijdrage leveren aan de instandhouding van erfgoed.

Voor de instandhouding van erfgoed heb je overigens niet alleen hét traditionele vakmanschap nodig, maar ook kennis en vaardigheden voor het toepassen van nieuwe technieken bij restauratieopgaven (bijv. CNC machines en 3D printers). Daarnaast is het van belang om de verbreding ook te zoeken in het verduurzamen van monumenten. Daardoor kan het beeld van de sector worden verbeterd in de zin dat er ook oog is voor vernieuwing en er wordt bijgedragen aan de maatschappelijke opgave op het gebied van energiebesparing.

Stand van zaken restauratieopleidingen Nederland

De feitelijke situatie is dat er een structureel tekort is aan leerlingen. De al bestaande tekorten aan vaklieden kunnen niet worden opgevangen, omdat er simpelweg onvoldoende aanwas van onderop is. Dit gaat ook niet een, twee drie veranderen. Geïnteresseerden moeten immers wel het vooruitzicht hebben dat ze een diploma, of certificaat kunnen behalen. Waar kunnen ze nu nog terecht? De afgelopen jaren is het opleidingsaanbod voor de restauratiesector dramatisch verslechterd. Nadat in 2015 de opleiding van de Gespecialiseerde Aannemerij in Boxtel failliet was gegaan, kwam daar in 2016 de wijziging van de kwalificatiestructuur nog over heen. De keuze om louter te kiezen voor de restauratieopleiding niveau 4 heeft – zoals kon worden verwacht – slecht uitgepakt. Een hele tussenlaag i.c. de restauratieopleiding voor degenen die vooral het werken met de handen in de praktijk brengen (niveau 3) is weggevalen.

RIBO

Stichting RIBO / ROP-Oost is in het ontstane gat gesprongen door in samenwerking met het ROC van Twente de restauratieopleiding 'Technicus Hout en Restauratie' (THR; crebo 260001) aan te bieden. Het betreft hier een volwaardige driejarige MBO-restauratieopleiding. Deze bestaat uit 1 dag theorie (ROC van Twente), 3 dagen stage en 1 dag praktijkinstructie per week (RIBO). Met de opleiding THR willen RIBO en ROC van Twente leerlingen opleiden die hout-breed inzetbaar zijn. De opleiding is opgezet met lesstof uit de bouw- en restauratieopleidingen, machinaal houtbewerken en meubel maken. Bijzonder ook is dat ambacht en innovatie hier worden gecombineerd, waardoor de leerlingen alles in zich hebben om uit te groeien tot excellente vakmensen. De opleiding THR is momenteel de enige restauratieopleiding voor timmeren niveau 3 in heel Nederland.

RIBO / ROP Oost biedt naast de restauratieopleiding 'Technicus Hout en Restauratie' nog diverse restauratietrainingen aan.

NCE

Door het Nationaal Centrum Erfgoedopleidingen (NCE) zijn de branche-opleidingen 'Specialist Timmeren Restauratie' en 'Specialist Metselen Restauratie' opgezet. Het betreft hier een éénjarige BBL4-opleiding.

In het schooljaar 2018-2019 is die branche-opleiding aangeboden bij BouwSchool Breda. Mede dankzij de inzet en ondersteuning van (Brabantse) restauratiebedrijven en ROP-Zuid is dit een succesvol project geworden. Zestien leerlingen hebben de branche-opleiding met succes gevolgd. Een kanttekening die hierbij moet worden gemaakt is dat de leerlingen hier allemaal al werknemers van restauratiebedrijven zijn. Dus het heeft niet geleid tot een grotere instroom in de restauratiesector. Daarnaast gaat het hier om een eenmalig initiatief. Er is geen continuering van de restauratieopleiding niveau 4 bij BouwSchool Breda.

In het schooljaar 2019-2020 wordt de branche-opleiding 'Specialist Timmeren Restauratie' in Goes gegeven en in het jaar daarop weer in een andere plaats.

NCE biedt verder in Amersfoort de MBO-4 opleiding 'Professional Restauratie' aan. Deze branche-opleiding duurt 2 jaar, gedurende 1 dag per week, en leidt op tot een middenkaderfunctie.

De komende tijd wil NCE het onderwijsaanbod vergroten. Het voornemen is om in februari 2020 de MBO-3 opleiding 'Restauratie Leidcker& Loodgieter' aan te bieden. Ook dit is een 2-jarige opleiding. In september 2020 wil NCE in Zutphen beginnen met de MBO 4 opleiding 'Erfgoed Schilderen'.

Daarnaast is het streven om in het schooljaar 2020-2021 van start te gaan met modulaire cursussen voor glazenier, inspecteur gebouwd erfgoed, rietdekker en voeger. Deze worden op één centrale plek in het land gegeven. De vraag hierbij is of NCE jongeren daarmee echt gaat bereiken. Als ze reeds werkzaam zijn bij een gespecialiseerd bedrijf, dan kan dat. Bijvoorbeeld als de werkgever ze de mogelijkheid biedt om zich verder te bekwamen. Maar dat een Limburgse MBO-leerling naar Amersfoort of Zutphen wil gaan, is niet waarschijnlijk.

Gelders Restauratie Centrum

Een gedegen en erkende organisatie is het Gelders Restauratie Centrum (GRC). Verschillende restauratie-opleidingen op niveau 4 worden door GRC gegeven. Het voornemen is om in het schooljaar 2020-2021 ook een restauratieopleiding timmeren op niveau 3 te gaan aanbieden. Het betreft de door RIBO / ROP Oost ontwikkelde opleiding. Verder worden door GRC verschillende cursussen verzorgd, vaak in samenwerking met het Nationaal Restauratie Centrum (NRC).

Nationaal Restauratie Centrum

Het NRCE is een gevestigde naam als cursusinstituut voor de monumentensector. In 2020 worden 26 cursussen aangeboden. Veelal vinden die plaats in Amersfoort, maar ook bij partners (o.a. GRC) of bij bedrijven aangesloten bij de Vakgroep Restauratie. De doelgroep van NRC bestaat vooral uit personen die al langer werkzaam zijn in de monumentensector.

Nieuwe instroom... een zorgenkind!

Een groot aantal aanbieders van restauratieopleidingen en cursussen richt zich dus op personen die al werkzaam zijn in de restauratie- en herbestemmingssector. Op zich is dat prima. Maar van belang is dat er meer instroom komt in de bouw- en technieksector. Dat is de vijver die nodig is om in te kunnen vissen... voor instroom van nieuwe vaklieden in spe. Maar dan moet er ook een restauratie-opleiding op niveau 3 zijn. Alleen RIBO / ROP-Oost heeft dit tot nu toe opgepakt, en GRC heeft plannen om dit te gaan doen.

ROP ZuidWest is aanwezig op een voorlichtingsbijeenkomst van VMB)-scholen

Ondertussen worden elders in het land initiatieven genomen om zelf aan de slag te gaan, omdat het reguliere beroepsonderwijs het laat afweten en NCE geen belangstelling voor hun regio heeft. Dat doet zich bijvoorbeeld voor in Limburg. Vanuit twee restauratiecentra (Schaesberg en Steyl) worden mensen daar vaardigheden bijgebracht om te gaan werken in de bouw- en restauratiesector. Men richt zich niet langer op leerlingen uit het beroepsonderwijs, maar ook op personen met een afstand tot de arbeidsmarkt incl. stathouders en zij-instromers. Opleiden doet men daar vooral in de praktijk, op restauratie- en herbestemmingsprojecten. ROP is ook bij deze ontwikkelingen betrokken. Via maatwerk wordt getracht een bijdrage te leveren aan het behoud van vakmanschap naar de toekomst toe.

5. Kernactiviteiten ROP in 2020

Om de hierboven genoemde taken te realiseren worden door ROP in 2020 tal van activiteiten ontwikkeld. Zoals al gezegd brengen de verschillende ROP-regio's eigen accenten aan in hun uitvoeringsprogramma. Afhankelijk van de mogelijkheden en de specifieke situatie worden zaken aangepakt.

1) Een goede infrastructuur en netwerk voor het behoud van het restauratievakmanschap

Zoals al hiervoor al ter sprake is gekomen schort het zeer aan de basisinfrastructuur voor vakmanschapsopleidingen. ROP-Zuid wil de komende jaren hier extra aandacht aan besteden. Als de basis namelijk niet goed is, is het heel moeilijk om echte vooruitgang te boeken en blijft de situatie problematisch met als effect dat de instroom en doorstroming van nieuwe vaklieden onvoldoende is.

a) Het in stand houden en verbreden van het ROP-netwerk

ROP vervult een belangrijke makel- en schakelfunctie in de aanpak om het vakmanschap te bevorderen door leer-werkplekken te realiseren en bij te dragen aan het verbeteren van de opleidingsstructuur in de restauratie. Daartoe dient het ROP-netwerk in stand te blijven en te worden onderhouden. Daar horen ook bij de eigen, interne activiteiten van ROP, zoals het ROP-coördinatorenoverleg en bestuurlijke afstemming tussen bestuur ROP NL en de ROP-regio's.

1. Relatiebeheer naar restauratiebedrijven en grote monumenteigenaren

Een actief relatiebeheer is nodig om de verschillende belanghebbende en betrokken partijen aangehaakt te laten bij ROP. Als zodanig onderhoudt ROP goede contacten met restauratiebedrijven, grote beheerders / eigenaren van monumenten, en andere belanghebbenden en betrokkenen.

In het verlengde hiervan worden stelselmatig bouwbedrijven benaderd die restauratiewerkzaamheden uitvoeren. Behalve met de grote restauratiebedrijven die zijn aangesloten bij de Vakgroep Restauratie, worden ook contacten onderhouden met bouwondernemingen die af en toe een restauratieklus uitvoeren. Om te werken aan een verbreding van het ROP wordt extra aandacht besteed aan de gespecialiseerde aannemerij, zoals molenbouwers en steenhouwers.

2. Acquisitie naar restauratiebedrijven

Voor het realiseren van leer-werkplekken zijn restauratiebedrijven een onmisbare schakel. Daar kan het vak in de praktijk worden geleerd. Dat is de beste leerschool!

3. ROP-coördinatorenoverleg

De ROP-regio's leveren een belangrijke bijdrage aan (het versterken van) de infrastructuur voor restauratievakmanschap. Het is daarom belangrijk dat ROP-coördinatoren met regelmaat elkaar ontmoeten om kennis, ervaringen en ideeën uit te wisselen etc.

b) Verbeteren opleidingsstructuur in de restauratie

Er dienen nieuwe initiatieven te worden genomen en/of te worden ondersteund om een bestendige opleidingsinfrastructuur ten behoeve van het restauratievakmanschap te bewerkstelligen.

Voor het opleiden van nieuwe vaklieden in spe zijn er simpelweg restauratieopleidingen nodig. Daarin zijn verschillende niveaus te onderscheiden:

- *oriëntatie:*
 - niveau 2 en niveau 3 all round, waarbij stage wordt gelopen op een restauratieproject. Feitelijk gaat het hier om een eerste kennismaking. Alle ROP-regio's zijn op dit terrein actief.
 - keuzemodule niveau 3 "Basis Restauratie Timmeren / Metselen" Een aantal ROC's, vaak op instigatie van ROP, biedt deze keuzemodule aan. Weliswaar al met wat meer inhoud, maar het gaat hier nog steeds om een beperkte kennismaking met het restauratievakgebied, vooral bedoeld om de interesse voor restauratievakmanschap te bevorderen. Alle ROP-regio's zetten zich hier voor in.
 - Kopklas / masterclass restauratie niveau 3, bedoeld om geïnteresseerde leerlingen een mogelijkheid te bieden zich te verdiepen in het restauratievakgebied. Slechts de ROC's, die aspiraties hebben op dit gebied, zijn genegen om dit te overwegen. Dat zijn Scalda (Goes), BouwSchool Breda en ROC Friese Poort. De ROP's die in deze regio's werkzaam zijn ondersteunen de totstandkoming ervan.

Leerling ROP ZuidWest

- *Restauratieopleiding niveau 3 timmeren:*

RIBO / ROP Oost biedt in samenwerking met ROC van Twente als enige een MBO-3 restauratieopleiding aan, nl. de opleiding 'Technicus Hout en Restauratie'. Vanzelfsprekend is dit een speerpunt van RIBO / ROP Oost.

Het Gelders Restauratie Centrum en ROC Friese Poort overwegen in het volgend schooljaar eveneens de restauratieopleiding 'Technicus Hout en Restauratie' te gaan geven. RIBO / ROP Oost is graag bereid om hier de helpende hand toe te steken.

- *Restauratieopleiding niveau 4:*
NCE heeft zich met name gericht op de branche-opleidingen 'Specialist Timmeren Restauratie' en 'Specialist Metselen Restauratie'. Om dit succesvol te laten verlopen is evenwel regionale betrokkenheid en kennis van regionale netwerken nodig. Voor NCE als landelijke organisatie is dit een moeilijk terrein. NCE heeft er voor gekozen om voor elk schooljaar een andere plaats te kiezen waar de opleiding wordt aangeboden. In schooljaar 2018-2019 was dat Breda, in 2019-2020 is dat Goes. Nadeel van deze aanpak is dat er geen continuïteit ontstaat. Desondanks zet de desbetreffende ROP-regio zich ruimhartig in om het tot een succes te maken. Voor schooljaar 2019-2020 gebeurt dat ROP ZuidWest.

Indien dit in zijn vermogen ligt, ondersteunt ook andere restauratie-opleidingen. Elke verbetering en/of uitbreiding van de opleidingsstructuur wordt door ROP positief bejegend.

c) Verbreding van de beroepsgroepen

ROP heeft zich de laatste jaren vooral gericht op timmerlieden en metselaars. Het komende jaar zal ROP in een aantal regio's de activiteiten verbreden naar andere beroepsgroepen, zoals dakdekkers, lood- en zinkbewerkers, natuursteenbewerkers, schilders, molenbouwers etc. ROP NN gaat in dit verband de samenwerking zoeken met de Restauratoren Vereniging Noord.

Stathouders volgen een schildersopleiding bij Ambachtsschool Nieuwe Steyl.

d) Het ontwikkelen van regionale praktijk- en kenniscentra voor restauratie en ambacht

Voor een structurele aanpak vormen regionale praktijk- en kenniscentra een belangrijke basisstructuur. Dit zijn als het ware anker- en knooppunten, met daaromheen allerlei samenwerkingsverbanden. Van daaruit worden initiatieven genomen om te komen tot imagoverbetering voor de bouw- en restauratiesector, worden regionale cursussen en trainingen georganiseerd, vindt kennisontwikkeling plaats etc. Regionale praktijk- en kenniscentra zijn belangrijke plekken om het restauratievakmanschap te versterken. Het Praktijkcentrum Restauratie en Ambacht (PRA) van RIBO / ROP Oost is een voorbeeld van hoe het kan. Met een leerlingenaantal van 50 per 1 oktober 2019 laat het zien dat deze aanpak loont.

In Limburg is inmiddels ook een tweetal praktijkcentra voor restauratie en ambacht in ontwikkeling, in Schaesberg en in Steyl. De opzet is nog beperkt. Er is bijvoorbeeld geen opleiding aan verbonden, waar een diploma kan worden behaald. Toch leidt het al – in positieve zin – tot reuring. In beide plaatsen richt men zich met name op mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. ROP Zuid zet zich in om beide centra te versterken.

Het streven van ROP is om de komende tijd te komen tot een uitrol van regionale praktijk- en kenniscentra voor restauratie en ambacht. De invulling ervan kan per regio verschillen. ROP ziet volop kansen om – stapsgewijs – te komen tot een netwerk van regionale praktijk- en kenniscentra voor restauratie en ambacht. Daarmee wordt de infrastructuur voor restauratievakmanschap wezenlijk verbeterd.

In Brabant wordt dit het komende jaar al opgepakt. Op initiatief van ROP Zuid worden de mogelijkheden verkend om een dergelijk centrum volgens het Limburgse model – met als doelgroep mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt – op te zetten.

2) Het realiseren van leer-werkplekken in de restauratie

Cruciaal voor het opleidingstraject is dat er voldoende ROP-opleidingsplekken zijn, dat er leermeesters zijn voor de praktijkonderdelen en dat er contacten worden onderhouden met de leerlingen.

e) Acquisitie van ROP-restauratieprojecten

De ROP-coördinatoren houden bij welke restauratiewerken in voorbereiding zijn en/of in de aanbestedingsfase verkeren. Met de eigenaren van deze monumenten of het bedrijf dat de restauratiewerkzaamheden gaat uitvoeren wordt contact opgenomen met het verzoek om deel te nemen aan ROP. Zo veel mogelijk wordt getracht in het bestek opgenomen te krijgen dat het werk als ROP-opleidingsproject wordt uitgevoerd.

Acquisitie vindt ook plaats door met regelmaat restauratiebedrijven en grote monumenteneigenaren te benaderen met de vraag of er ROP-restauratieprojecten kunnen worden ontwikkeld, waarbij leerlingen worden ingeschakeld.

f) Het koppelen van leerlingen aan de leer-werkplekken

Voor het behoud van vakmanschap is de instroom van leerlingen cruciaal. In veel gebieden zijn er momenteel amper leerlingen. Dat betekent dat leerlingen geïnspireerd en gemotiveerd moet worden. Tegelijkertijd moeten er eventuele belemmeringen worden weggenomen, zodat het volgen van een restauratieopleiding een aansprekende optie wordt.

Om een goede opleidingsstructuur te creëren is het van belang dat er een constant aanbod van ROP-restauratieprojecten is, die kunnen dienen als leer-werkplek. Dat is de basis voor de beroepspraktijkvorming van de leerlingen. Alleen dan kan de instroom van leerlingen daadwerkelijk effectief worden bevorderd.

Behalve leerlingen uit het reguliere beroepsonderwijs, richt ROP zich ook op zij-instromers en personen met een afstand tot de arbeidsmarkt inclusief statushouders.

g) *Het volgen van de leerling op de werkplek*

Soms hebben leerlingen een extra zetje in de rug nodig om gemotiveerd te blijven. Zo nodig voert de ROP-coördinator – in samenspraak met andere betrokkenen – individuele gesprekken met de persoon die zich wil bekwamen in het restauratievakgebied.

3) Promotie van het restauratievakmanschap en vakmanschapopleidingen

Het beeld van de bouw- en restauratiesector is niet positief. Veel jongeren zien bij bouw vaak aal prefab en beton en niet het mooie timmer- en restauratiewerk. Het werk wordt ook als vies en zwaar gezien, en dat in weer en wind.

Ook veel ouders zien hun kind liever kiezen voor een ander beroep. De instroom van leerlingen in het restauratievakgebied wordt daardoor in negatieve zin beïnvloed. Dit vraagt om goede informatie en een charmeoffensief. Duidelijk is dat dit een langlopend project is.

h) *Voorlichting aan jongeren op VMBO-scholen*

Alle ROP's bezoeken (V)MBO scholen, of nodigen leerlingen uit om restauratieprojecten te bezoeken. De insteek is om jongeren te informeren over en te interesseren voor het restauratievakgebied. We willen overbrengen dat het volgen van een restauratieopleiding een goed toekomstperspectief biedt en dat de opleiding eigentijds is (innovatieve technieken), alsook dat het mooi en afwisselend werk is.

i) *Imagoverbetering bouw- en restauratieopleiding*

Via eigentijdse filmpjes en it-applicaties wordt onder jongeren de bouw- en restauratiesector onder de aandacht gebracht en gepromoot. Kernwoorden zijn: mooi en afwisselend werk – brede inzetbaarheid – goed toekomstperspectief – innovatief.

Het ontwikkelen van dergelijke filmpjes is een kostbare aangelegenheid. Zo veel mogelijk wordt daarom aangesloten bij andere initiatieven.

In 2020 wordt door ROP een PR- en wervingsplan opgesteld.

j) *Deelname aan open dagen, publieksevenementen e.d.*

Om vakmanschapopleidingen te promoten is ROP aanwezig tijdens bouw- en techniekdagen van ROC's, Open Monumentendag en/of andere publieksevenementen.

k) *Organisatie van cursussen, gastlessen en excursies*

Om leerlingen meer te interesseren in het restauratievakgebied en om ze bekend te maken met specifieke technieken en materialen die in het restauratievakgebied worden gebruikt, worden door alle ROP's cursussen, gastlessen, restauratietrainingen en/of excursies georganiseerd.

De Dom in Utrecht leent zich prachtig om het restauratievak te promoten. ROP MW ontwikkelt hiertoe speciale activiteiten.

l) Social media

In 2020 zal de website van ROP NL, waar ook berichten van de regionale ROP's op worden geplaatst, worden vernieuwd. Verder maakt ROP-Zuid gebruik facebook, instagram en andere social media om vakmanschapsopleidingen en ROP onder de aandacht te brengen.

4) Bevorderen van de instroom en doorstroming van restauratieleerlingen

Cruciaal is dat de instroom en doorstroming van vaklieden in de restauratiesector wordt vergroot. Daar draait het uiteindelijk om. Voor de instandhouding van het erfgoed zijn immers vakmensen nodig die met kennis van zaken de noodzakelijke werkzaamheden kunnen uitvoeren. Zonder vakbekwame mensen lopen monumenten feitelijk gevaar. Het is al te vaak voorgekomen dat door een onbekwame en ondeskundige uitvoering van werkzaamheden schade is toegebracht aan monumenten.

m) Onder aandacht brengen en promotie van de opleidingsketen in al zijn facetten

Er moet als het ware een visvijver worden gekweekt, van waaruit mensen instromen in het restauratievakgebied en zich vervolgens verder gaan bekwamen. Het totale opleidingstraject in al zijn facetten moet daartoe worden gepromoot. Alle niveaus zijn hierbij van belang en leveren een bijdrage aan het versterken van het vakmanschap in de restauratiesector. Zo is de ene fase feitelijk het voorportaal voor een vervolgopleiding.

Voor ROP zijn alle niveaus in de opleidingsketen belangrijk, maar vanuit de constatering dat het vooral in de basis niet goed zit zet zij zich vooral in voor het bevorderen van (vakmanschaps)opleidingen in de oriëntatiefase en de restauratieopleiding niveau 3. In de oriëntatiefase gaat het dan om:

- het realiseren van leer-werkplaatsen en stageplaatsen op restauratieprojecten voor all round leerlingen niveau 2 en niveau 3;
- het bevorderen van de keuzemodule niveau 3 "Basis Restauratie Timmeren / Metselen";
- het opzetten van een kopklas of masterclass.

Diploma-uitreiking RIBO / ROP Oost, 9 oktober 2019

n) Het ontwikkelen en bevorderen van nieuwe restauratieopleidingen en trainingen

Het onderwijsaanbod in de restauratiesector laat nog vele tekortkomingen zien. ROP bepleit met name in te zetten op het verbeteren en versterken van de infrastructuur voor vakmanschapsopleidingen. Het aanbieden van een eenmalige restauratieopleiding niveau 4 in een bepaalde plaats is naar de mening van ROP niet het juiste antwoord op de bestaande tekortkomingen van de huidige opleidingsstructuur, omdat er dan slechts sprake is van een tijdelijke opleving.

Duurzame initiatieven, zoals de afspraak om voor Noord-Nederland bij ROC Friese Poort in Drachten de restauratieopleiding niveau 4 onder te brengen, hebben naar de mening van ROP veel meer toegevoegde waarde omdat ze leiden tot een structurele aanpak. Ook het voornemen van Stichting RIBO / ROP Oost om éénjarige restauratieopleiding timmeren te gaan starten zien we met veel waardering tegemoet.

o) Verbreden van de doelgroep: zij-instromers en personen met een afstand tot de arbeidsmarkt incl. statushouders

Belangrijk is dat er meer mensen worden toegeleid naar het professionele restauratievakgebied. Behalve op leerlingen uit het reguliere beroepsonderwijs, richt ROP-Zuid in 2020 zich nadrukkelijker op personen met een afstand tot de arbeidsmarkt, zij-instromers en mensen die een carrièreswitch willen maken.

Zeker in een tijd dat de bouw- en technieksector schreeuwt om werknemers moeten we er serieus werk van maken om het beschikbare arbeidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. In Limburg zijn hele goede ervaringen met het opleiden van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt ten behoeve van de bouw- en restauratiesector.

Het komende jaar zullen in Groningen en in Noord-Brabant soortgelijke initiatieven vanuit ROP in gang worden gezet.

Cursus metselen ROP Zuid.

5) Innovatie en productvernieuwing

Binnen de restauratiesector wordt innovatie een steeds belangrijker thema, ook in relatie tot de energie-opgave. Slotlab in Limburg is bijvoorbeeld al op zoek naar nieuwe materialen en productiemethoden voor toepassing bij monumentaal erfgoed. Maar het gaat ook om het gebruik van digitale technieken (o.a. 3D BIM; Bouw Informatie Model), de inzet van CNC gestuurde machines / robots, of het benutten van drones bij het opmaken van schaderapportages van monumenten. Innovatie kan verder leiden tot de ontwikkeling van nieuwe ambachtelijke producten, gebaseerd op oude vakmanschapstechnieken. Daarmee kan nieuwe economische bedrijvigheid ontstaan.

Maar óók zijn innovatie en productvernieuwing belangrijk om het imago van de bouw- en restauratiesector (saai, eentonig en voorspelbaar werk) te verbeteren en daar door de aantrekkelijkheid te vergroten. Dit heeft een positief effect op de instroom van leerlingen in restauratievakgebied.

p) Kennisuitwisseling

De restauratiesector is gebaat bij kennisvernieuwing en kennisoverdracht, zeker als het gaat om de combinatie van oud en nieuw. ROP wil hierin een rol vervullen. In Groningen wordt ervaring opgedaan met het maken van multidisciplinaire keuzes bij het herbestemmen, verduurzamen en versterken (veilig) maken van monumenten. Door in de restauratieopleiding hier aandacht aan te besteden wordt niet alleen de deskundigheid van medewerkers vergoot, maar daarmee wordt tevens gewerkt aan een ander, positiever imago. In Zuid-Holland is ROP ZuidWest betrokken bij een project waar wordt gekeken naar nieuwe toepassingen van kalkmortel in de molenbouw. Het project wordt uitgevoerd met inschakeling van de TU Delft en Vink Restauratie.

Op de website, tijdens gastlessen en in promotiefilms etc. zal aandacht worden besteed aan innovatie en productvernieuwing.

q) symposium over innovatie in de restauratiesector

De gezamenlijke ROP-regio's en ROP NL organiseren in mei-juni een landelijke symposium over innovatie.

Leerlingen bij een CNC-machine.

6. Resultaatdoelstellingen kernactiviteiten ROP in 2020

ROP werkt... en resultaatgericht.

Onderstaand de resultaatdoelstellingen voor ROP Nederland in 2020. Het betreft het totaal van de gezamenlijke ROP-regio's.

1) Een goede infrastructuur en netwerk voor het behoud van het restauratievakmanschap

- Aantal (restaurantie)bedrijven betrokken bij ROP : 130
- ROC's die keuzemodule "Basis Restauratie Timmeren / Metselen" aanbieden : 10
- ROC's met een kopklas of masterclass restauratie : 3
- Restauratieopleiding niveau 3 > RIBO : 1
- Restauratieopleiding niveau 4 > Goes, Amsterdam en Drachten : 3
- Praktijkcentrum Restauratie en Ambacht > RIBO : 1
- Praktijk- en kenniscentra voor restauratie en ambacht in ontwikkeling : 3

2) Het realiseren van leer-werkplekken voor leerlingen in de restauratie

- Aantal ROP-restauratieprojecten : 130

3) Promotie van de bouw- en restauratiesector

- Imagoverbetering: opstellen PR- en wervingsplan : ja
- Website : ja
- Social media : ja
- ROP-nieuwsbrieven : ja
- Promotiefilms : ja
- Excursies en gastlessen : 15
- Voorlichting (V)MBO-scholen : 50

4) Bevorderen van de instroom van restauratieleerlingen

- Aantal leerlingen oriëntatie
 - * niveau 2 en 3 op ROP-restauratieprojecten
 - timmeren en metselen : 100
 - overige beroepen: o.a. schilders en dakdekkers : 20
 - * keuzemodule "Basis Restauratie Timmeren / Metselen" : 75
 - * kopklas / masterclass : 50
- Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt incl. statushouders : 20
- Aantal restauratieleerlingen niveau 3
 - * Technicus Hout en restauratie : 40
- Aantal restauratieleerlingen niveau 4
 - * Specialist Timmeren / Metselen Restauratie : 30

5) Innovatie en productvernieuwing

- symposium over innovatie in de restauratiesector : ja
- Kennisuitwisseling over innovatie en productvernieuwing : ja

7. Begroting ROP Nederland in 2020

De in hoofdstuk 5 en 6 benoemde kernactiviteiten en resultaatdoelstellingen hebben betrekking op ROP in totaliteit, met als basis de regionale ROP's. Om de werkzaamheden te kunnen uitvoeren is ROP aangewezen op subsidies.

ROP NL verzorgt de subsidieaanvraag aan het ministerie van OCW t.b.v. de ROP-regio's. Voor 2020 is deze subsidieaanvraag gelijk aan die van vorige jaren, namelijk € 200.000,- oftewel € 40.000,- per regio.

De subsidieaanvraag bij het O&O-fonds voor Infra en Bouw wordt door de ROP-regio's zelf gedaan. Op basis van de subsidietoekenning voor 2019 kan elke regio voor het komend jaar op een bedrag rekenen van € 25.000,-.

Daarnaast worden geldmiddelen ontvangen van de provincie. De hoogte ervan is verschillend.

De accountant van ROP NL controleert in samenspraak met de accountant van de regionale ROP's de financiële bescheiden (ureninzet en directe uitgaven) en geeft daarvoor een subsidieverklaring af.

Begroting ROP-regio's 2020

De begroting van de ROP-regio in 2020 is als volgt:

- ROP Noord Nederland	: € 90.000,-
- ROP Oost	: € 108.500,-
- ROP Zuid	: € 114.000,-
- ROP MiddenWest	: € 106.000,-
- ROP ZuidWest	: <u>€ 100.000,- +</u>
Totaal	€ 518.500,-

De meeste kosten van de ROP-regio's hebben betrekking op personeelskosten (ureninzet). Verder zijn er materieelkosten, waaronder de kosten voor educatie, voorlichting en promotie.

Voor de kosten van de inzet van personeel wordt een all-in uurtarief gehanteerd van € 75,-. Dit uurtarief is landelijk afgesproken met alle ROP-regio's. In voorgaande jaren is dit tarief ook gehanteerd.

Ureninzet ROP-activiteiten 2020 (gezamenlijke ROP's)	Ureninzet
1. Het versterken van de infrastructuur voor restauratievakmanschap	1500 uur
2. Het realiseren van leer-werkplekken	1250 uur
3. Promotie van de bouw- en restauratiesector	1250 uur
4. Bevorderen van de instroom van restauratieleerlingen	750 uur
5. Innovatie en product vernieuwing	750 uur
Totaal	5500 uur

Kosten ureninzet : 5500 x € 75,- = € 412.500,-

Directe uitgaven (gezamenlijke ROP's)

- materieelkosten: o.a. educatie, voorlichting, promotie € 106.000,-

Uitgaven gezamenlijke ROP-regio's

- ureninzet personeel € 412.500,-

directe uitgaven € 106.000,-

Totaal € 518.500,-

Uitgaven ROP Nederland 2020

De uitgaven van ROP NL zijn gebaseerd op de ontvangen subsidiegelden van OCW. Hiertoe is een bedrag geprognoseerd van € 200.000,-.

* Uitbetaling aan regio's "5 x € 35.000,- € 175.000,-

* Kosten bestuurlijk secretariaat/landelijke coördinatie, bestuurskosten,
algemene kosten e.d. € 20.000,-

* kosten accountant € 4.000,-

* Onvoorzien € 1.000,-

* kosten symposium 'restauratievakmanschap en innovatie' p.m.

Totaal € 200.000,-

Inkomsten ROP Nederland 2020

* Subsidie ministerie OCW € 200.000,-